

TITVLVS XI

Nullū in hac urbe ociū mibi frustra terē.
Assidue defatigor ad laudē consequendā.
Omnes uigiliæ meæ sūt in laborib⁹ constitutæ.
Quæro mibi omni diligentia immortalē gloriā.
Valeo ut aiūt & corpore & mente.
Neqt suis acerbissimis ic̄tib⁹ me fortuna prosternere.
Sunt q̄ me pterrefaciāt: ut desistā ab instituto.
Non cōmoueor: perturborue cuiusq̄ minis.
Sū animo ad omne dec⁹ constantissimo.
Sūt angustiaē mibi maximæ: sed spes optima.
Faciūt ac fingūt in me inuidi mlt̄a nihilo tñ obsunt.
In mea mibi tolerantia fides est talis constituta: ut factur⁹
 sim quæ decreui.
Ego iam: ut illud est comicū: in portu nauigo.
Res mea est omnis tuta.
Principes hic habeo meæ laudis peramicos.

¶ Titulus Vndecimus.

¶ Commotiua ad pacem familiaris.

Eo fungar officio: quod **S**aluator nos docuit: inquiring: **S**aluator
 In quamcunque domum intraueritis dicite: **P**ax huic do-
 mi. **Q**uāobrem & **R**omani templum constituere pacis:
 ut apud luuenalem est: ut colit̄ pax atq; fides. **Q**uinetiam **I**uuenalis in
Plato qđ usurpauit **T**ullius: **P**acem atq; concordiam duo umbricio
 dixit rerum publicarū fundamenta. **V**os igit̄ humanissi- **P**lato ut est
 mi principes hortor ad pacem. **S**atis pugnatum est. **S**atis apud tullii
 cruoris effusum. **S**atis admissum iniuriarū. **C**edant (**T**ul- **T**ulli⁹ in epi
 lio suadente) arma togæ. **Q**uid bello terribili⁹: **Q**uid pa-
 ce mansuetius: **Q**uid armis horribili⁹: **Q**uid quiete iucū-
 dius: **Q**uid hominū interitu peius & naturæ magis inimi-
 cum: **Q**uid conseruatione humanæ uitæ naturalius: ac in
 ciuitate magis expetendum: **P**acem instituit deus pro tu
 tela humani generis. **B**ellum immisit in mentes hominū
 dæmon malus: ut persequeretur omni astu mortaliū ani-
 mas: non ut quibus dominetur: inquirat (**A**ugustini testi-
 monio:) sed cum quibus in æternum damnetur. **D**iligite **A**ugustinus

TITVLVS XI

pacem uiri boni: diligite pacē per deū immortalē: uos oro: inuicēq; christianū præceptū insecuti uos diligite: sicut & patrē suū uos dilexisse inqt domin⁹. Bene uale. Ex Medio lano. xvij. kalendas Ianuarij.

Cōmotiua ad pacē familiarissima.

Egre feram bellum hoc uestrum: haud possim breuib⁹ expedire. Pacem uobis colēdam opinor: quæ semper est dimicationibus præferenda. Quid prælia uobis afferūt: laudem ne? **A**t nulla est pugnandi laus: nisi cū in pace stari nequit. **A**t uos q; negat pace uiuere? **A**ut dignitatis amplitudinē: commodior esq; dititias? **C**onsumitis æs assidue nihilq; proficitis magis q̄ nix rhiphæa in **V**ulcani **S**i culi rogo euanesceret. **I**rrident uos omēs finitimi: dicūtq; ferocitatem uestræ mentiū hoc uobis iniēcisse stimuli: ut q̄scere nesciatis. **H**oc si bellū apud exteros gereretis: intolerabile uideret. **Q**uale censetis existimari: cū gerat inter uos propinqtatis strictissimo genere coniunctissimos? **A**ccusant hoc consiliū uestrū tam iniquū omnes boni. **R**ogo uos ut paci cōsultatis ut decet. **B**ene ualete. Ex Medio lano. xvj. kalendas Ianuarij.

**Rhiphæa
nix**

Cōmotiua ad pacē grauis.

Si quæruntur antiquiora quidem sæcula: uetustior longe pax est q̄ bellum. **S**i ratio inquiritur: nihil est formidolosius prælijs: nihil amabilius pace. **P**aci dixit **C**icero: quæ nihil sit insidiarum habitura: mea sententia semper consuletur. **E**t rursus intercipienda sūnt bella: ut uiuat in pace. **P**lato **A**t **P**lato nihil se belloꝝ a deo naturaꝝ cōstitui uidisse dixit: pacem autem utriq; constitutam. **Q**uidius uero **N**aso **Q**uidius. j. **Q**uidius uero **N**aso **N**aso metamor. posteaꝯ chaos poetiꝯ ascripsit illud: ut unīta declaret esse quæ & conseruant & cōseruāt: ait: **D**issociata locis cōcordi pace ligauit. **P**acem **H**esiodus docet a dijs procreatam: bellū autem a gigantib⁹. **Q**uāobrem & humanū genus nulla inuenit natura præliandi arma: sed usu gentiū libitela in dies ingeniose cōparauit: **C**ui ut est apud **M**aronē furor arma ministrauit: faces & saxa: & interdū sudes

Cicero i of.

Plato
Quidius. j.
metamor.

Hesiodus

Vir. j. æne.

TITVLVS XI

præstas. **A**t bellū qđ ex inferis pdijt inuidiæ auariciæq;
 coniunctū a deo uiris bonis est inimicū : ut uel ipsis aucto/
 ribus noceat. **N**am si pugnare primū cum superis aui sunt
 uel apud **S**iculos illi: qđ pulcherrime poetæ fabulant: uel
 in **P**blegæa ualle: quib⁹ **H**ercules succurrit cū **P**alladæ: su/
 perati sunt continuo/subditi interempti. **A**niceps est sem
 per exit⁹ belli: cū in eo plurimū **P**lutarcho & **V**egetio te/
 stib⁹ fortuna dominet. **B**ello sordescūt oia: **I**nculti sūt agrī:
Syltescūt uineta: **S**anguine sudāt campi: **N**ullis in reb⁹ ru/
 ris urbisue remanet suū dec⁹. **O**mnia corruūt: omnia dela/
 bunt. **A**d pacem ridēt coloni: **C**rescūt iumenta: uniuer/
 sa insuper & pecora campi. **V**ide qđ sit pace delectat⁹ **P**sal
 mista inquiring de hoie: **O**mnia subiecisti sub pedib⁹ eius:
 oues & boues: uniuersa insuper & pecora cāpi. **M**inuisti
 eū palomin⁹ ab angelis: gloria & honore coronasti eū. **N**ō
 inqt: subiecisti tela: enses: scorpiones: balistas: nec in his eū
 uoluit coronari: sed in ijs quæ pacis sūt & concordiæ: qb⁹
 coalescūt omīa: quæ sūt usui nostro necessaria. **P**artim ani/
 mala bruta **D**emosthenes ait: ad arandū homini tradita:
 partim ad uescendū: partim ad uestiendū: oia ad hominū
 usū: nulla uero declarauit ad pugnandū: qđ hodie multi
 uolūt armēta dici ab arando: ut tergorib⁹ boū equorūq;
 fiebant apud ueteres arma. **E**go uero ab arando dicta pu/
 to. **Q**uo tendo patres cōscripti ut intelligatis: qnti rear pa/
 cem concordiaq; faciendam esse. **P**ax a priscis præsertim
Orpheo profopopœia facta: fide comitata describit: læta
 qdem ann⁹: diuti⁹ scilicet obseruata: quæ lætos reddat po/
 pulos: in q̄ fiat qđ pmittit atq; dicit: **B**ellū monstrū est in/
 forme igni gladijsq; circūuentū: mœstū & iuuenile: qđ &
 nuper sit inuentū iuuenū furorib⁹: & nihil obseruet fidei:
 omnia uiolet: omnia cadat: cogatq; mœtere omnes infor/
 mes fieri. **P**aci **P**hœb⁹ præest comosus: formosus: uates: **P**hœb⁹ paci
 sanct⁹. **B**ello **M**ars terrific⁹: galeat⁹: bastat⁹: deformis: im/
 pius. **S**iqdem recte **L**ucanus inqt: **N**ulla fides pietasq; ui/
 ris: qui castra sequūtur: quæ quidem castra illic esse duco:

Pblegæa
 pugna
Plutarcho
Vegetius

Psalmista

Demosthe/
 nes

Orpheus

Phœb⁹ paci
Mars bello
Lucanus

ubi castrorum sunt effectus: rapina: uiolentia: praedae: ruina: calamitates: depopulationes: deuastationes: aeruna.

Thucydi. Prob deū atq; hominū fidem: pnt ne homines adeo esse immites & ut efferi sint magis q̄ implacabiles ferae: **Inter** eas ut sententiam complectar **Thucydidae:** quam **Iuuenalis** in se traduxit: quæ suo generi obsit: **Quis** leo leonem iugulat? **Quis** ursus ursinos interimat foetus? **Quæ** tigris interimit tigres? **At** hominib⁹ hoc iam est uitæ genus: hic laudis usus: hæc gloriæ quærendæ gratia: ut sese dilanient prælijs: suūq; cruorē præmant multi loco. **A** prælijs & pudor fugit & religio: qb⁹ sublatis quid homini supersit: aut uirtutis: aut spei: non intelligitur. **Quot** enim pudore continent: qui ratione contineri non possunt? **Quot** deū co-

David lentes eundem metuūt: iubente **Dauidico** uersu: Initiū sapientia timor domini: qui mali hoc sublato metu fierent? **A** uobis **O** patres: quis ingessit discordiæ faces? **Quis** coegit hoc tabo foedari? **Qui** docetis præcepta pacis: estis beligeri? **Qui** admonetis populos & ad pacem ac concordiam adhortamini: eam profugitis? **Qui** debetis exemplo cedere cunctis innocentia: humilitatis: paupertatis uoluntaria: ac cuiusq; uirtutis: allicitis usu uestro ceteros ad uitia? **Videte** ne deus hoc ferat: ne irascat: ne uos in furore arguat. **Consulte** paucitati dierū: quibus nihil est firmitus obitu. **Considerate** quid auctor pacis a uobis petat: q̄q; sitis in eum auari pacis: qui suo cum interitu consuluit paci nostræ: cū iam coepissemus acriter expugnari. **Ad** pacem concurrite patres: ad pacem optimam: frugiferam: hominumq; in omni genere alitricem sedulamq; tutricem. **Pax**

Musaes hæc ea est uirgo: quam **Musa**⁹ ille non doctus minus q̄ antiqu⁹ describit esse nudam: albam & oliua manu ferentē. **Quippe** quæ nuda simplexq; nihil habeat simultatis: nihil seditionis admixtū. **Alba** uero pura sit & imaculata. **Ferat** aut oliuā abundantia signū: q̄ fouent omnia uitæ nostræ

Pallas intē necessaria: cū & inuentrix oliuæ **Pallas** Athenas statuisse **trix** oliuæ dicat: urbem non solū ad uiuendū optimā: sed ad omne

TITVLVS XI

Studiosꝝ gen^o præstantissimam. In bellis discunt homines sævire: furere: insanire. In pace uero docentur bonos mores: rectas disciplinas: beneq; ac beate uiuendi rationē. **Quid Tullius in off.** ex bello non iniquū: ubi Phœnissis uersibus **Cæsar** usus perhibet: **Si uiolandū ius est: regnādi causa uiolandū est?** At in pace illud habet **Homericū:** qđ sic interpretor. **Pace homines uiuūt: peperitq; sola quietem.** **Bella** fremūt: si uero aīa sternunt & ossa incipiūt albere solo. **Sed** pace iutantur in studijs ppli. **Nihil** est in pace malignū: in bellis sine fraude nihil. **Pax** optima leges instituit: moresq; bonos. **At** bella nefanda decreuere dolos: qđ est uiolentia parta. **Hic** se uerbis satis esse duco: ut uos a discordia cōtineatis: & ego uos ad pacem concordiaq; cōmoueā. **Quæ** uobis tū ului cedit: tum amplitudini. **Bene** ualete. **Ex Mediolano. xv. kalendas Ianuarij.**

¶ **Synonyma cōmotiua ad pacē.**

Ego tibi luadeo pacem.

Tibi plurimū dissuadeo bellū.

Cupio te ad pacem cōmouere.

Vt pace uiuas te hortor uerbementi^o.

Nihil abs te plus appeto qđ ut a bellis abhorreas.

Fac si me amas: ut pace quiescas.

Consule si sapias: togæ potius qđ armis.

Si uis habere p̄ qđ optime præficias tibi pacē.

Nulla res tibi cōstituēda ē accurat^o qđ ut in toga uerferis.

Sit tibi pax præferenda bellis.

Fuge prælia: occurreq; quieti.

Tam est pax tenenda: qđ bellū execrandū.

Dilige pacis ociū: ne subeas belloꝝ anfractus.

Pacē adhibe tibi cōtubernalē poti^o qđ bellū conuiuā.

Phœbū tibi præpone ducē quietis auctorē.

Martē profuge: reꝝ tuarū imperatorē.

Mineruā tibi magis coniūge qđ **Bellonā.**

Quære semper pacē quæ facit omnia florescere qđ prælia qbus omnia sordent.

Omni curā pacis incūbe studijs: quibus oīa læta sunt.

Attentissime tela pelle ac militiā: cuius uī oīa lugēt.

Esto uirorum socius: quos ad pacem inuitant singula uitæ commoda.

Noli bæluarū uestigia sequi: quæ semp dimicāt.

Totiens euitabis belli curas: quotiēs tuæ tuorūq; salutī ac incolumitatī consulēs.

Titulus duodecimus.

Cōmotiua ad bellū familiaris.

Et si uideat̄ q̄ plurimis bellū ab humanitate alienū: ego nō arbitror omne bellandī genus idem esse. **S**i tueri enim se ipsū natura duce licet: ac uim uī repellere: docent populorum omnium leges ac iura. **S**i rursus: cum neminem lædere iubemur: continuo subdit **C**icero: nisi lacessiti simus in iuriā: illud certe bellū iustū est quod ut nos imunes tueamur suscipimus. **I**d enim uel animantia muta sequūtur uī naturæ: ut uel ea quæ ad præliandū nō sunt idonea: dimicare cogant̄: defendendi sui corporis causa: q̄ si non defendunt interdū: robur tamen omne uimq; in sui tutelam exercēt. **N**am uel ipse leo quē **A**ristoteles: **A**lbertus: **P**liniusq; natura describūt non omīno ferina: si potest hominum insidias & tela uitare fugiens: uitæ potius incolumitati fugiens consulit: q̄ eius bellans in dubio furori. **N**on ego te cōmoneo ad bellū: quia uel ipsis te uelim imitiorē esse feris: sed ut indemnitati seruias urbis tuæ: tuorūq; cliētū: **Q**uis est q̄ non intelligat te nihil humanitatis officijq; prætermisisse: ut pace uiueres cū hisce tuis fratribus? **M**aluisse de tuo condonare: q̄ de re illorum quicq; diminuere. **F**uere assidue bellaciores: q̄ ocij q̄ etisq; cupidiores. **N**eq; dedisti bellādī causas: neq; eos inuitasti quidē ad pugnā: **I**psi sunt impetuosius adorsi. **C**ōmonuisti rogastiq; & es demū interminatus: si te prouocarēt ad arma. **I**rriserūt: ne glexerunt ac te penitus duxere nullius esse precij. **H**oies habes atq; deos tuæ benignitatis testes: & ut inuit in hoc p̄deas bellū: sed q̄ aut cedas fratribus? remq; amittas oēm

Cicero

Aristoteles

Albertus

Plinius